

БЮДЖЕТНА СИСТЕМА УКРАЇНИ ПІД ЧАС ВІЙНИ ТА В УМОВАХ СЬОГОДЕННЯ

ПРОНОЗА Наталія, здобувач вищої освіти
спеціальність 072 Фінанси, банківська справа та страхування
Запорізький національний університет

***Анотація:** Стаття аналізує вплив повномасштабного вторгнення на бюджетну систему України з 2022 року та основні фінансові виклики, що постали перед країною. Зокрема, розглядаються наслідки для доходів, зростання дефіциту, залежність від міжнародної допомоги та збільшення витрат на оборону і безпеку. Бюджет на 2024 рік залишається орієнтованим на фінансування оборони та критично важливих сфер, хоча країна продовжує залежати від зовнішнього фінансування. Особливий акцент робиться на необхідності проведення ключових реформ та переговорах щодо реструктуризації боргу для стабілізації фінансової системи України.*

***Ключові слова:** бюджетна система України, державний бюджет 2024, бюджетний дефіцит, військові облігації, міжнародна допомога, зовнішнє фінансування, державний борг, оборонні витрати, податкові надходження, економічні реформи, реструктуризація боргу, фінансова стабільність.*

У 2022 році бюджетна система України зазнала серйозних потрясінь через повномасштабне вторгнення. Основні наслідки включають скорочення доходів, зростання дефіциту, залежність від іноземної допомоги, збільшення витрат на оборону та безпеку, а також структурну перебудову бюджетних витрат. Місцеві бюджети зазнали додаткового навантаження, а нові боргові інструменти, такі як військові облігації стали необхідними.

Закон, що визначає бюджет на 2024 рік, встановлює основні фінансові показники країни на рік та покликаний забезпечити стабільність функціонування держави в умовах війни є Закон України «Про державний бюджет України на 2024 рік» від 09.11.2023 № 3460-ІХ [\[1\]](#). Він був підписаний президентом України 9 листопада 2024 року.

У даному документі затверджено розмір доходів та видатків у розмірі 1 768,50 млрд грн. та 3 309, 00 млрд грн. Прогнозний ВВП досягне рівня 4,6% (більше на 1,4 % ніж у 2023 році), а інфляція 9,7%.

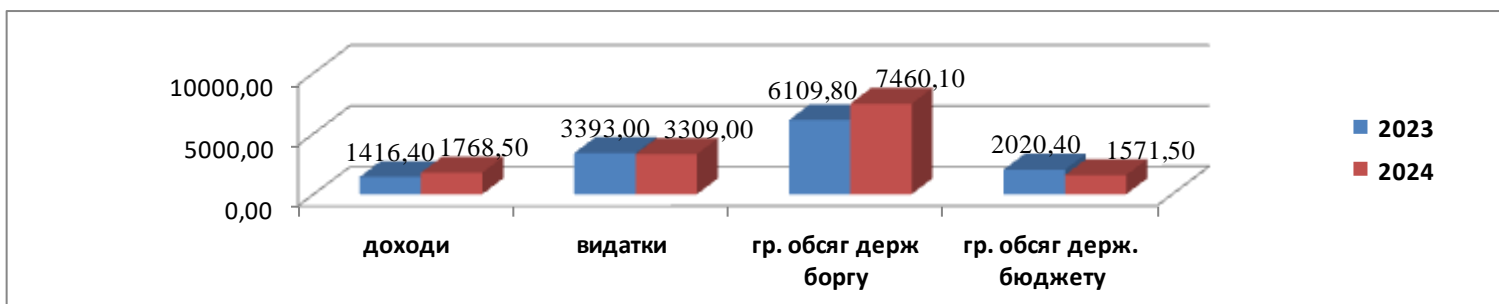

Рисунок 1 – Ключові прогнозовані показники бюджету на 2024 рік, млрд. грн.

Джерело: побудовано автором за інформацією [2]

На графіку (рис. 1) зображено такі показники бюджету України як доходи, видатки, граничний обсяг державного боргу та граничний обсяг державного бюджету. Перший показник порівняно з минулим 2023 роком має зрости на 352,1 млрд грн. (+ 19,90%), видатки України прогнозовано знизяться на 84 трлн грн. (- 2,47%).

У 2024 році головним напрямком для фінансування видатків є оборона та безпека, а саме зарплати, медицина, допомога сім'ям військових (882,8 млрд грн), закупівля та ремонт озброєння для військових (понад 265,4 млрд грн.). Загалом, на фінансування цих двох напрямків виділено 1 трлн грн.

19 вересня 2024 року Кабмін України вніс проект Закону «Про Державний бюджет України на 2025 рік» до Верховної Ради в якому планують підвищити рівень виплат для малозабезпечених родин, підтримка осіб з інвалідністю та підвищення інших соціальних виплат. Відповідно до проекту сукупні видатки на дані програми підтримки складатимуть 419,2 млрд грн. [4].

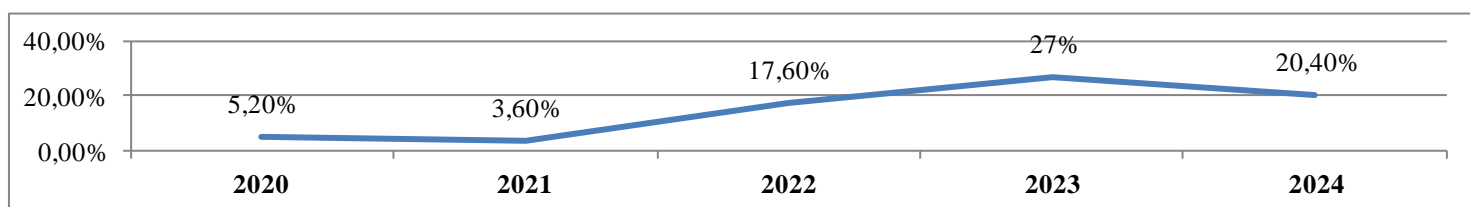

Рисунок 2 – Дефіцит державного бюджету у 2020-2024 рр, %

Джерело: побудовано автором за інформацією [3]

Починаючи з 2022 року бюджетний дефіцит перевищує однозначні показники і у 2024 році прогнозується на рівні 20,4% ВВП. До кінця року

очікується зростання державного боргу країни до 110,7% ВВП, що на 13,7% більше за 2023 рік та на 32,7% більше за 2022 рік (рис. 2).

Бюджет України на 2024 рік значною мірою повторює структуру бюджету 2023 року. Основні напрямки фінансування, такі як оборона, соціальні витрати та інфраструктурні проекти, залишаються пріоритетними. Передбачається деяке зростання податкових надходжень, що зумовлене перерозподілом ПДФО від зарплат військових на користь державного бюджету, а також очікуваним економічним зростанням. Однак через суттєвий бюджетний дефіцит (близько 20,4% ВВП) країна продовжуватиме залежати від зовнішнього фінансування, зокрема кредитів і грантів від міжнародних партнерів. Тому дана підтримка для України є життєво необхідною.

До бюджету 2024 року поступово додаються вимоги щодо проведення ключових реформ. Це пов'язано з тим, що міжнародні партнери, які надають Україні фінансову підтримку, все частіше висувають умови щодо впровадження реформ для подальшого фінансування.

Отже, найважливішими завданнями уряду на 2024 рік є проведення реформ у різних секторах економіки, а також перемовини щодо списання та реструктуризації державного боргу, щоб зменшити боргове навантаження та забезпечити стабільність фінансової системи.

Література:

1. Закон України «Про державний бюджет України на 2024 рік» від 09.11.2023 № 3460-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3460-20#Text> (дата звернення 26.09.2024 р)
2. Бюджет-2024: основні показники та витрати. Аналітичний портал «Слово і діло». URL: <https://www.slovoidilo.ua/> (дата звернення 26.09.2024 р)
3. Інфоportal: Економічна правда. URL: <https://www.epravda.com.ua/> (дата звернення 26.09.2024 р)
4. Соціальний бюджет–2025. Урядовий портал. URL: <https://www.kmu.gov.ua/> (дата звернення 26.09.2024 р)

Анотація: The article analyzes the impact of a full-scale invasion on the budget system of Ukraine from 2022 and the main financial challenges facing the country. In particular, the consequences for incomes, growing deficits, dependence on international assistance and increased spending on defense and security are considered. The 2024 budget remains focused on financing defense and critical areas, although the country continues to depend on external funding.

Particular emphasis is placed on the need for key reforms and negotiations on debt restructuring to stabilize the financial system of Ukraine.

Ключові слова: *budget system of Ukraine, state budget 2024, budget deficit, military bonds, international aid, external financing, public debt, defense spending, tax revenues, economic reforms, debt restructuring, financial stability.*

*Науковій керівник – ЩЕБЛИКІНА Інна,
кандидат економічних наук, доцент кафедри фінансів, банківської справи, страхування
та фондового ринку,
Запорізький національний університет,
м. Запоріжжя*

ЗАВДАННЯ ПІДПРИЄМСТВ ОПТОВОЇ ТОРГІВЛІ В ВІЙСЬКОВИЙ ЧАС ТА ПІСЛЯВОЄННОМУ ВІДНОВЛЕННІ ТЕРИТОРІЙ

**ТЮЛЬПАНОВА Катерина, здобувачка вищої освіти
спеціальність 071 Облік і оподаткування
Національний університет «Одеська політехніка»**

Анотація: *У тезах розглядаються основні завдання підприємств оптової торгівлі в умовах військового часу та післявоєнного відновлення територій. Під час військового часу оптові підприємства відіграють ключову роль у забезпеченні безперебійного постачання критичних товарів, таких як продукти харчування, медикаменти та паливо. В умовах руйнування інфраструктури вони мають адаптувати логістичні маршрути, підтримувати економічну стабільність та запобігати дефіциту. Окрім цього, підприємства беруть участь у гуманітарних місіях. Після війни їхні зусилля спрямовані на відновлення інфраструктури, підтримку місцевого виробництва та розвиток міжнародної торгівлі.*

Ключові слова: *торгівля, військовий час, післявоєнне відновлення, криза, гнучкість.*

Актуальність теми впливу військового часу на діяльність підприємств оптової торгівлі та їх роль у післявоєнному відновленні територій значно зросла в контексті нинішніх воєнних конфліктів, зокрема в Україні, де тривала агресія суттєво впливає на економічну стабільність і розвиток країни. Війна не лише знищує інфраструктуру, але й кардинально змінює бізнес-середовище, ставлячи перед підприємствами нові виклики та загрози.

Пашкуда Т., Афенді А., Гирич С. та Мельник Т. у своїх дослідженнях детально розглядали вплив військового часу на функціонування підприємств, зокрема підприємств оптової торгівлі, які відіграють ключову роль в економіці як у період військових дій, так і під час післявоєнного відновлення.

Підприємства оптової торгівлі відіграють важливу роль у військовий час